Олександр Шашкевич
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Марія Коваль
студентка гр. ФФзм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ АУДИТУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Публічні фінанси є основою фінансової системи будь-якої держави, адже саме через них забезпечується реалізація соціально-економічної політики, фінансування суспільно важливих функцій та підтримка економічного розвитку. У сучасних умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення роль публічних фінансів значно зростає, адже від ефективності їх використання залежить здатність держави підтримувати обороноздатність, соціальні стандарти та інвестиційну активність [1].

Аудит публічних фінансів виступає невід'ємною складовою системи державного управління, забезпечуючи контроль, підзвітність і прозорість використання бюджетних коштів. Його головна мета полягає у виявленні неефективних управлінських рішень, запобіганні корупційним ризикам і підвищенні довіри громадян до державних інституцій. На думку О. Славкової та Л. Рибіної, публічні фінанси відіграють ключову роль у забезпеченні економічного зростання через формування механізмів інвестиційної активності, що вимагає належного аудиторського контролю на всіх рівнях фінансової системи [1].

Сучасна концепція аудиту публічних фінансів базується на принципах результативності, ефективності та прозорості. У системі державного управління він має не лише фіскальний, а й стратегічний характер, оскільки результати аудиторських перевірок сприяють удосконаленню фінансової політики, підвищенню раціональності бюджетних видатків і зниженню ризику нецільового використання коштів. Як зазначає М. Єрмолаєва, в умовах економічних втрат, спричинених війною, належний аудит бюджетних потоків допомагає оцінити наслідки збитків для бізнесу, забезпечити достовірність звітності та підвищити фінансову дисципліну суб'єктів господарювання [2].

Роль аудиту публічних фінансів у системі державного управління полягає у створенні ефективного механізму контролю за рухом коштів на всіх рівнях – від місцевих бюджетів до державних інвестиційних програм. Особливого значення набуває аудит ефективності, який оцінює не лише законність витрат, а й досягнення запланованих результатів. Саме така форма контролю дає змогу державі виявляти системні проблеми фінансового менеджменту, оптимізувати розподіл ресурсів і забезпечувати сталість економічного розвитку. На думку О. Кучми та Є. Котуха, міжнародний досвід підтверджує, що прозорість аудиту публічних фінансів є передумовою демократії, оскільки вона забезпечує довіру

громадян до владних інститутів і підвищує ефективність державного управління [3].

Важливим аспектом є забезпечення публічності аудиторських процедур. У багатьох країнах світу звіти державних аудиторських органів є відкритими для суспільства, а процес перевірки включає елементи громадського контролю. У цьому контексті Україна поступово впроваджує міжнародні стандарти аудиту державного сектору (ISSAI), які сприяють формуванню прозорої системи підзвітності. Проте навіть у межах адаптації до європейських вимог залишаються проблеми, пов'язані з недостатньою незалежністю органів аудиту та обмеженим доступом громадськості до результатів перевірок.

Як зазначає Г. Скрипник, у період воєнного стану система державного фінансового контролю в Україні зазнала значного навантаження, оскільки потребує одночасно забезпечити ефективне використання обмежених ресурсів і запобігти зловживанням при розподілі коштів на оборонні та гуманітарні потреби [4]. Тому аудит публічних фінансів у цей період виконує не лише контрольну, а й антикризову функцію, допомагаючи державі приймати виважені рішення щодо фінансування пріоритетних секторів економіки та соціального забезпечення.

Поряд із внутрішніми функціями, аудит публічних фінансів відіграє вагому роль у міжнародній співпраці. У процесі інтеграції до європейського економічного простору Україна має забезпечити відповідність власних стандартів прозорості та фінансової звітності європейським вимогам. Механізм державного аудиту є одним із ключових критеріїв, що визначає рівень довіри міжнародних партнерів до здатності держави ефективно управляти наданими ресурсами. Це особливо актуально у контексті післявоєнного відновлення, коли прозорість та обґрунтованість розподілу міжнародної допомоги стають гарантією подальшої співпраці з донорами.

Загалом аудит публічних фінансів виконує інтегруючу роль у системі державного управління, поєднуючи контроль, аналітику та превентивні механізми. Його економічна сутність полягає у тому, що через оцінку ефективності державних витрат формується якісно нова культура управління фінансами – орієнтована не лише на звітність, а на реальний результат. Завдяки аудиту держава може не лише відстежувати законність операцій, але й аналізувати ефективність управлінських рішень, що безпосередньо впливають на соціально-економічний розвиток.

Таким чином, ефективний аудит публічних фінансів – це не просто форма контролю, а стратегічний інструмент забезпечення сталого розвитку. Його удосконалення передбачає підвищення незалежності аудиторських органів, запровадження сучасних інформаційних технологій у процесі перевірок та розширення громадської участі у контролі за використанням державних коштів. Тільки за умови прозорості, підзвітності та професійності аудиту можливо досягти високої ефективності системи публічних фінансів і зміцнити довіру громадян до держави.

Список використаних джерел:

1. Славкова О., Рибіна Л. Роль публічних фінансів в економічному зростанні: місце публічних інвестицій. *Актуальні проблеми економіки.* 2024. № 6 (276). С. 53–59. URL: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-276-53-59 (дата звернення: 12.11.2025).
2. Єрмолаєва М. В., Мокієнко Т. В. Втрати бізнесу під час війни – оцінка, облік, звітність. *Analysis of modern ways of development of science and scientific discussions:* The 10th International scientific and practical conference (November 29 – December 02, 2022) Bilbao, Spain. International Science Group, 2022. P. 61-63.
3. Кучма О. М., Котух Є. В. Міжнародний досвід забезпечення прозорості державного аудиту публічних фінансів. *Сучасні наукові погляди на механізми розвитку міжнародних відносин та ринкової економіки*. 2023. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-43 (дата звернення: 11.11.2025).
4. Скрипник Г., Владислав Ч. Державний фінансовий контроль України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139 (дата звернення: 11.11.2025).